

Pilot Serious Crime Taskforce Eindevaluatie

April 2021

Beste samenwerkingspartners,

Na een tussentijdse verlenging van de pilot-periode is het zover: bij dezen de eindevaluatie van de pilot Serious Crime Taskforce. Velen van u zijn hiervoor geïnterviewd en zo ontstaat een goed beeld over de SCTF, de ervaringen, de verwachtingen, de wensen en verbeterpunten. Naast deze evaluatie hebben vier wetenschappelijke onderzoeken¹ in dezelfde periode plaatsgevonden en zijn - op één onderzoek na - nog *ongoing*. Weinig pilots hebben zich op zoveel aandacht mogen verheugen. Dit zegt iets over het belang van publiek-private samenwerking, zeker op dit onderwerp!

De operationele werkgroep heeft hard gewerkt aan de ingebrachte signalen. Daar zijn wij trots op! Zowel op de toewijding en motivatie van de werkgroep, als ook op de tot stand gebrachte solide basis vanaf het begin. Maar bovenal is de werkgroep in staat gebleken ondanks de coronaperikelen zeer gemotiveerd te blijven en door te gaan! Van een plan naar realisatie, tegen een complexe achtergrond. Zo blijkt dat een goede start en dito fundament cruciaal is voor een samenwerkingsverband als de pilot SCTF. Deze basis vormt wat ons betreft het vertrekpunt om door te ontwikkelen. We zijn namelijk verre van klaar en er is nog het nodige te doen en te verbeteren. In de FEC-Raad van juni a.s. zal op basis van deze eindevaluatie worden besloten of en wanneer zal worden overgegaan tot verduurzaming van deze pilot in een permanente, structurele vorm. Wat ons betreft is echter duidelijk dat op basis van het wederzijdse vertrouwen en de wil om te komen tot resultaat, de pilot SCTF een bijzonder en inspirerend platform is. Dat is mooi en nuttig!

Mede namens Jeroen Poelert,

Curd Brenninkmeijer

Over

Dit rapport is opgesteld in het kader van de eindevaluatie van de pilot ‘Serious Crime Taskforce’ (hierna: SCTF), dat is ingebed binnen het Financieel Expertise Centrum² (FEC). Hierin zijn de resultaten opgenomen van de kwalitatieve eindevaluatie van het publiek-private samenwerkingsverband. In het onderzoek is gekozen voor dezelfde methode als bij de halfjaarlijkse evaluatie, namelijk het interviewen van respondenten aan de hand van een semigestructureerde vragenlijst (zie bijlage 1). Dit is enerzijds om de onderwerpen te kunnen behandelen die relevant zijn geacht en anderzijds om de respondenten de ruimte te bieden om een eigen invulling te geven aan de interviews.

In totaal zijn er 30 respondenten bevestigd in 19 interviews. Deze interviews zijn, met de waarborg van anonimiteit, opgenomen en vervolgens getranscribeerd en gecodeerd. Het rapport is opgebouwd aan de hand van deze onderwerpen en volgt de structuur van de halfjaarlijkse evaluatie.

Ten behoeve van de eindevaluatie zijn de volgende betrokken partijen geïnterviewd: De Nederlandsche Bank, FEC-eenheid, Nederlandse Vereniging van Banken, ING, Rabobank, Volksbank, ABN AMRO, Financial Intelligence Unit - Nederland, Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (FIOD), Openbaar Ministerie (OM), Politie en het ministerie van Justitie en Veiligheid.

Omwillen van de anonimiteit van de respondenten, wordt niet vermeld van welke partij een citaat afkomstig is. Wel kan het zo zijn, indien dit relevant is geacht, dat in de resultaten wordt vermeld of een bepaald sentiment voornamelijk aan publieke of private zijde leeft, of aan beide. Daarnaast zal er in sommige hoofdstukken specifiek naar de werkgroep verwezen worden, op een manier die niet herleidbaar is tot personen.

Inhoudsopgave

1. Samenvatting	4
2. Word cloud	6
3. Reikwijdte	7
4. Samenwerking en communicatie	9
4.1. Intern	9
4.1.2. Klankbordgroep	11
4.1.3. Werkstromen	13
4.1.4. Fintell Alliance/werkgroep	15
4.2. Externe communicatie	17
4.3. Verhoudingen en belangen	19
4.3.1. FEC-governance	21
4.3.2. Verhouding pilot SCTF tot andere initiatieven	22
5. Aandachtspunten en risico's	24
5.1. Beperkingen	26
6. Resultaten	29
6.1. Verwachtingen	29
6.2. Succesvol?	30
6.3. Kwantitatieve resultaten	32
7. Toekomstvisie	33
7.1. Toegevoegde waarde	33
7.2. Gedachten over verduurzaming	35
7.3. Uitbreiding partners	36
8. Conclusies en aanbevelingen	38
Bijlage 1: vragenlijst	42

1. Samenvatting

Voor dit onderzoek zijn interviews afgenomen met alle betrokken partners van de pilot SCTF. Waar men ten tijde van de halfjaarlijkse evaluatie nog enige zorgen had over de reikwijdte omdat die mogelijk te breed zou zijn, is dat nu niet meer aan de orde. Subjecten worden met grote zorgvuldigheid geselecteerd door de politie, FIOD en OM en beoordeeld. Ook loopt de samenwerking, na gesprekken over onder andere werkstromen en verhoudingen, soepeler en zijn partijen over het algemeen nader tot elkaar gekomen. Dit geldt ook voor de inbedding van de pilot SCTF in het FEC: de respondenten geven aan hierover tevreden te zijn en de borging in het FEC als toegevoegde waarde te zien.

Ondanks de beste intenties wordt het samenwerken wel enigszins bemoeilijkt door de covid-19-maatregelen. Zo werken de Fintell Alliance-leden thuis en is de klankbordgroep vrijwel alle keren digitaal gehouden.

De klankbordgroep wordt wisselend beleefd; de ene partij voelt zich er vertrouwd en ervaart de setting als informeler dan bij de andere overleggen het geval is, terwijl de andere het toch nog vrij formeel vindt. Daarnaast menen sommige respondenten dat er veel overlap bestaat tussen de klankbordgroep en het contactpersonenoverleg. Een aanbeveling is dan ook om in gezamenlijkheid tot een beslissing te komen over het al dan niet voortzetten van de klankbordgroep.

Hoewel de Fintell Alliance-leden thuis moeten werken, doen zij hun uiterste best om de meest effectieve werkvorm te vinden. De leden zijn tevreden over hun werk en de samenwerking en doen veel kennis op. Beperkingen waar zij tegenaan lopen, zijn bilateraal delen, schakelen tussen verschillende taken en de GAZO-werkwijze. Naast de werkgroep, zijn ook de andere partners binnen de pilot SCTF tevreden over de samenwerking. Wel is het belangrijk om de verhoudingen in het oog te houden: aan private zijde heeft men af en toe het idee dat de publieke partners zich dominanter opstellen. Men is gebaat bij een gelijkwaardige manier van samenwerken en open manier van communiceren, omdat dit bijdraagt aan vertrouwen.

Ook de afgesproken lijn bij het extern communiceren van SCTF-resultaten (namelijk: via het FEC) dient zorgvuldig te worden gevolgd; alle partijen dienen daarbij te worden betrokken c.q. daarvan tijdig op de hoogte te worden gesteld. Externe communicatie is überhaupt een onderwerp waarover men van mening verschilt en zal daarom als punt hoog op de agenda blijven staan.

Door de respondenten zijn meerdere risico's onderkend, waarvan één de vermeende traagheid in de input- en throughputfase is. Dit zou demotiverend kunnen zijn voor inbrengers van signalen. Daarnaast is het aantal geschikte signalen een punt van aandacht: men vreest dat er op termijn mogelijk onvoldoende signalen liggen bij de opsporing. Tenslotte bestaat de wens om door te ontwikkelen en daarbij dus niet te snel te berusten in het huidige werkproces.

Naast aandachtspunten zijn er ook beperkingen benoemd, waaronder het alleen bilateraal kunnen delen van analyses door de banken binnen de Fintell Alliance. Bij uitbreiding – men ziet vooral mogelijkheden in het aansluiten van nieuwe private partners, niet zozeer publieke – dient sowieso bekeken te worden of dit flexibeler kan dan momenteel het geval is. Tot slot meent men dat het beperkend is dat er weinig vaste capaciteit aan de pilot SCTF gekoppeld is.

Omdat er minder casuïstiek behandeld is dan verwacht, zijn de hooggespannen verwachtingen ten aanzien van de resultaten niet geheel waargemaakt. Bovendien hebben veel partners onvoldoende zicht op de precieze resultaten van de pilot SCTF. Daarom is het voor hen lastig om een uitspraak te doen over het daadwerkelijke succes van de pilot en de toegevoegde waarde ervan. Wel zien zij heil in deze manier van publiek-privaat samenwerken en geloven ze in de potentie van de SCTF. Ten aanzien van het vraagstuk over het al dan niet verduurzamen van de pilot, wordt aan de hand van deze eindevaluatie daarover in de FEC-Raad van 24 juni a.s. een besluit genomen. Het lijkt eerder een vraag te zijn wanneer dan of er verduurzaamd dient te worden.

2. Word cloud

Als je de pilotperiode in maximaal vier trefwoorden zou mogen omschrijven, welke zouden dat dan zijn?

3. Reikwijdte

De reikwijdte van de pilot Serious Crime Taskforce behelst brokers die facilitair zijn aan criminele samenwerkingsverbanden op de deelgebieden witwassen, excessief geweld en/of corruptie. Hierbij is het van belang te benoemen dat zij géén verdachte mogen zijn – in het geval iemand verdachte is, kan er immers op strafrechtelijke titel gevorderd worden.

‘Dit betreft een relatief kleine groep zeer invloedrijke personen die (contacten voor het verlenen van) criminele diensten aanbiedt aan andere criminelen. Daarnaast heeft de criminele industrie de legale bovenwereld nodig om criminele activiteiten te kunnen voortzetten via logistieke en financiële stelsels. De zgn. ‘brokers’ zijn personen in de bovenwereld die hiervoor worden ingeschakeld. Brokers blijven doorgaans buiten het zicht van de opsporing. Door middel van zicht op geldtransacties kan zicht worden verkregen op personen achter de geldstromen.’ (Convenant pilot SCTF, 2019)³

Zoals beschreven in de halfjaarlijkse evaluatie, vormde de reikwijdte in de aanloop van de pilot SCTF een discussiepunt; mogelijk zou die onvoldoende precies afgebakend zijn. Uit deze eindevaluatie blijkt dat hier geen discussie meer over bestaat. Wel wordt benoemd dat het snijvlak tussen verdachte/niet-verdachte relatief veel aandacht behoeft ten behoeve van het inbrengen van de juiste signalen. Er is namelijk minder aanbod dan men initieel had verwacht.

“Er is gezegd: ‘het is heel moeilijk om subjecten te vinden die nog niet in opsporing zijn.’ Want daar gaat het om, natuurlijk. Dus ja, het is best afstemmen, aftasten, zoeken om te zorgen dat je de juiste personen of modus operandi in kan brengen.”

“Ik geloof er wel in. Het is en blijft een pittige horde. Tegelijkertijd denk ik: dat is het zoeken, dat is het proces finetunen. Het is een goede keuze geweest, dat we tegen die artikel 27 strafvordering moeten aanschuren maar dat het ‘m niet moet zijn.”

“Juist vanuit die positie van niet-verdachte, hebben we altijd moeite om informatie te krijgen en nieuwe bronnen aan te boren, dus daar is dit zeker een verrijking voor.”

In de halfjaarlijkse evaluatie werd de zorgvuldigheid bij de inbreng van subjecten nog als aandachtspunt benoemd. Men moest waken voor de inbreng van subjecten die niet zouden voldoen aan de beoogde NIBO-reikwijdte. Dit aandachtspunt is door een respondent nogmaals benoemd in de eindevaluatie.

“Ik blijf maar op dat ‘proportioneel’ hameren (...) Het moet op geen enkele andere manier kunnen. Dus dat is iets waar ik wel alert op ben en ik hoop dat anderen dat ook zijn, want dat zie ik nog wel als het grootste aandachtspunt voor het functioneren van de SCTF. Dat we toch te veel de randen van onze scoping gaan opzoeken.”

4. Samenwerking & communicatie

In dit hoofdstuk komen verschillende facetten van samenwerking en communicatie aan bod. De eerste paragraaf beschrijft de interne situatie. Vervolgens zijn in de tweede paragraaf ideeën over externe communicatie beschreven. Tot slot wordt er in de derde paragraaf aandacht besteed aan de verhoudingen tussen de deelnemende partners en hoe de pilot SCTF zich verhoudt tot andere initiatieven.

4.1. Intern

Over het algemeen is men tevreden over de samenwerking die in de pilot SCTF plaatsvindt. De meeste respondenten ervaren dat het vertrouwen tussen de partners is toegenomen in de afgelopen periode, en benadrukken ook dat het belangrijk is om elkaar te blijven vertrouwen.

“Zowel persoonlijk als tussen de organisaties is dat wel gegroeid. En hier en daar langzaam, en met een beetje strijd en frictie (...) En ik snap ook wel dat het langzaam gaat met zoveel verschillende culturen en belangen. Maar ik denk dat de neuzen allemaal de goede kant op staan, en dat het vooruitgaat.”

“Volgens mij moeten we zorgen dat we op elkaar vertrouwen, dus dat je weet dat we allemaal op dezelfde dingen gefocust zijn als organisaties, en dat is gewoon echt resultaten behalen. En die resultaten met elkaar delen en de successen met elkaar delen. Ik denk dat als je de gezamenlijkheid voor ogen houdt, dat we dan iets heel krachtigs neerzetten waarmee we wel richting de toekomst kunnen.”

Er wordt benoemd dat men erg gebaat is bij het houden van fysieke bijeenkomsten, om zo goed mogelijk samen te werken en een open gesprek te kunnen voeren met elkaar. Dat is de afgelopen tijd niet mogelijk geweest in verband met covid-19. Voor een aantal respondenten heeft dit de samenwerking enigszins bemoeilijkt.

*“De periode dat we thuis moeten werken is niet bevorderlijk voor het vertrouwen, zeker bij een project dat nog zoekende is. Dan helpt het ontzettend als je met elkaar om de tafel zit en elkaar gewoon kunt aankijken, en ook kan lezen wat iemand bedoelt (...)
Het wordt heel erg snel formeel, het wordt heel snel harder.
Dus dat maakt het niet makkelijker, laat ik het zo zeggen.”*

Ook rijst bij sommige partners de vraag in hoeverre er daadwerkelijk publiek-privaat wordt samengewerkt: de ‘échte’ publiek-private samenwerking zou alleen in de Fintell Alliance plaatsvinden.

“We hebben de klankbordgroep, en daar spreken we af en toe met de andere partijen. Natuurlijk interessant om met hen te praten, maar daar werken we niet mee samen. (...) Ik vind het geen samenwerking, ik vind het meer elkaar af en toe bijpraten onder het genot van een kopje thee. Dus ik vind dat de samenwerking gefragmenteerd is opgetuigd in de pilot SCTF, het loopt namelijk via de Fintell Alliance en daar vindt daadwerkelijk publiek-private samenwerking plaats tussen de FIU en de banken.”

Daarnaast leeft er bij een aantal respondenten aan private zijde soms het gevoel dat de overheid de meer dominante rol inneemt binnen de samenwerking. Dit uit zich onder meer in communicatie die onvoldoende open zou zijn. Dat is een gemiste kans, want men geeft aan dat open communicatie juist het vertrouwen kan doen toenemen.

“Waar het aanvankelijk een gemeenschappelijk initiatief was, want er staat ook PPS op, publiek-private samenwerking, is het toch meer een overheidsfeest geworden. En we doen natuurlijk mee, want we pakken onze maatschappelijke rol. Maar het voelt anders.”

“En intuïtief heb ik zo’n gevoel van: loopt het allemaal wel zo soepel aan publieke kant onderling? Ik kan me voorstellen dat daar nog veel meer discussies zijn, waarvan ik denk: dat heeft impact op het werken in de SCTF. Neem ons als partner daarin wat serieuzer.”

Tot slot bestaat de behoefte om te blijven benadrukken dat de pilot SCTF bestaat bij de gratie van samenwerking en gezamenlijkheid. Dit is ook van groot belang in de externe communicatie (zie §4.2).

“Je zult dus wat energie moeten blijven zetten op ‘van ons samen’ in plaats van ‘van ons’. De pilot SCTF is geen succes omdat het een onderdeel is van Fintell Alliance. De pilot SCTF is geen succes omdat het een onderdeel is van het FEC. En de pilot is ook geen succes omdat het van de politie is. SCTF is een succes omdat we er allemaal in geloven en allemaal onze bijdrage leveren. Dan is het van ons samen. Dat besef moet wel levend blijven. Want anders gaan irritaties toenemen.”

4.1.2. Klankbordgroep

Na de opheffing van de stuurgroep is in juni 2020 de klankbordgroep in het leven geroepen door de projectleider van de politie, omdat er vanuit de partners behoefte was aan een soortgelijk overleg. Het vindt tweemaandelijks plaats en is tot dusver voornamelijk digitaal gehouden in verband met de maatregelen rondom covid-19.

De gedachten over de klankbordgroep zijn uiteenlopend. Zo benoemt een aantal respondenten dat het gremium de gelegenheid biedt om, meer dan in andere gremia, op informele wijze het gesprek met elkaar aan te gaan. Het is voor deze respondenten een vertrouwde omgeving. Daarbij wordt de kanttekening geplaatst dat een vertrouwde setting gebaat is bij een vaste kern van afgevaardigden. Deze vaste kern zou idealiter niet te groot moeten zijn.

“Daar kan je meer informeel vanuit vertrouwen met elkaar sparren, op inhoud en op ontwikkeling.”

“We zijn gebaat bij iedere keer dezelfde mensen. Je wilt daar niet een hele rondgang van mensen hebben (...) In deze groep en het Fintell Alliance-overleg, denk ik dat we meer en sneller stappen maken.”

“De ruimte moet er zijn om naar eigen inzicht de juiste overlegvorm te vinden. Die hadden we denk ik in eerste aanleg met die stuurgroep, en die hebben we nu weer terug met de klankbordgroep. Dat is het type overleg dat dit samenwerkingsverband in deze fase erg nodig heeft. En misschien als iets al 10 jaar routinematig draait, dat het in een wat grotere overlegvorm kan, en als klein onderdeel van een hoop te behandelen onderwerpen de revue kan passeren.”

“Soms is er misschien te veel discussie, maar de manier waarop we met elkaar praten en de manier waarop dingen worden besproken – soms tot in den treure en elke keer weer terugkomend – zegt me wel dat we in ieder geval niet bang zijn om te zeggen wat we denken (...) Er zou wel scherper vergaderd kunnen worden. Dan moet je kijken: welke mensen wil je daar aan tafel? Operationeel, beleidsmakers, politiek. De klankbordgroep is wel heel breed opgezet.”

Het idee wordt ook geopperd om de Terrorismefinanciering Taskforce (TFTF) aan de klankbordgroep te koppelen. Dit was immers ook de situatie in de toenmalige stuurgroep.

Naast de positieve ervaringen, blijkt uit de interviews dat een aantal respondenten de klankbordgroep als dubbelop ervaren in relatie tot het contactpersonenoverleg (CPO). De klankbordgroep is, in tegenstelling tot het CPO, niet beslissingsbevoegd en er worden vaak dezelfde onderwerpen (voor)besproken als in het CPO. Door enkele respondenten wordt het als een gemis ervaren dat er in de klankbordgroep geen besluiten kunnen worden genomen.

“Zo’n klankbordbijeenkomst begrijp ik heel goed, maar ik heb het idee dat daar ook een soort dubbeling richting projectsturing wordt gedaan.”

“Als ik zou moeten kiezen, zou ik er toch voor kiezen om het CPO de kans te geven om zich door te ontwikkelen naar de nieuwe stuurploeg, en de klankbordgroep op een gegeven moment af te bouwen.”

“Er worden niet echt besluiten genomen, of er worden niet hele duidelijke afspraken gemaakt. Dus dan loopt het af en toe zo van, wat hebben we nu uiteindelijk afgesproken? Wie gaat nu wat doen? Dan blijft het een heel vrijblijvend karakter houden, en ik denk dat je daar wel wat meer structuur in mag opnemen.”

“Het is jammer alleen dat daar geen besluiten kunnen worden genomen. Dat was wel makkelijk, want de aansturing was veel rechtstreekser dan het nu is. Ik vind het via het CPO heel stroperig lopen. Er zitten mensen in het CPO die geen idee hebben van de pilot SCTF of wat er wordt besproken, dus dat maakt wel dat de aansluiting soms een beetje zoek lijkt. Dat is mijn gevoel.”

Daarnaast geeft een aantal respondenten aan dat er niet écht in vertrouwen met elkaar wordt gesproken. De klankbordgroep zou vrij klinisch en diplomatiek van aard zijn.

“Het heeft een hoog diplomatiek gehalte. En dat is ook prima, daar moet namelijk ook ruimte voor zijn. Maar het is totaal niet to the point. En dat is ook niet gek, want je zit daar met publiek, met privaat, met verschillende agenda's (...) Een klankbordgroep blijft een beetje beleefdheidsdingetjes uitwisselen en peilen hoe je gevoelsradar erbij staat en allemaal van dat soort rare dingen. Dan moet ik altijd maar een beetje lachen. Maar tegelijkertijd begrijp ik ook dat het zo werkt.”

4.1.3. Werkstromen

In de initiële opzet van de pilot SCTF was de bedoeling dat het werkproces toegespitst zou zijn op twee werkstromen: de subjectgerichte benadering (werkstroom 1) en de fenomeengerichte benadering (werkstroom 2). Er kwamen echter discussies op gang waarin men werd geattendeerd op het feit dat de fenomeengerichte benadering een ander 'type' medewerker vergt in de werkgroep, namelijk data-analisten, en daar zou de werkgroep niet op zijn ingericht. Vervolgens is de fenomeengerichte aanpak ondergebracht in het FEC binnen Samen Effectief, waar onder andere *trade based money laundering* wordt opgepakt.

Deze borging voelde voor een aantal partijen alsof werkstroom 2 werd weggehaald bij de pilot SCTF. De huidige situatie is dat fenomenen belegd worden bij Samen Effectief. Bij de pilot SCTF is het wel mogelijk om, naast subjecten (natuurlijke personen en rechtspersonen), modus operandi – dit zijn meer specifieke werkwijzen op basis van casuïstiek – in te brengen. Dit kan idealiter ook leiden tot nieuwe subjecten, net zoals subjecten op den duur tot modus operandi kunnen leiden.

Men geeft aan dat de discussie rondom de werkstromen destijds tot irritatie en minder vertrouwen heeft geleid.

“De stroom-2-discussie, dat is eigenlijk een nutteloze discussie, heeft veel energie gekost, ook wat irritatie. Er zijn dingen niet goed gegaan, en dat was niet nodig geweest.”

“Wat ik wel merk, is dat het niet helemaal duidelijk is wat er dan wordt verstaan onder risicostroom. Nou, ik heb letterlijk gehoord in de klankbordgroep, en dat heb ik een paar keer moeten weerleggen, dat in de pilot SCTF de uitdrukkelijke wens leefde om risico's op te pakken, terwijl het toen allang was belegd bij het FEC. Dan snap je het niet, want wij zijn niet geëquipeerd om risico's te onderzoeken. Dan had je de hele pilot SCTF anders moeten optuigen (...) Juist het FEC met een versterking van Samen Effectief is daarvoor opgetuigd. En dan zie je dat er heel veel langs elkaar heen wordt gecommuniceerd, iedereen roept maar wat. En rechtstreeks betrokkenen die wel weten hoe het zit, die moeten elke keer blijven herhalen hoe het zit, totdat het op een gegeven moment een keertje landt.”

“Wat ik heel nuttig vond, is dat de discussie over de fenomeengerichte aanpak op tafel werd gelegd. Dat vond ik wel heel waardevol, want het bleef maar een beetje boven de markt hangen. En het vraagstuk is inmiddels beslecht. Die discussie in de klankbordgroep heeft daar zeer aan bijgedragen. Zo heb ik 'm althans ervaren.”

4.1.4. Fintell Alliance/werkgroep

“Iedereen die niet werkt op de werkvloer, moet beseffen dat wat zij doen, ondersteunend is aan het werk op de werkvloer. Want dat is waar het om gaat.”

De Fintell Alliance, ook wel werkgroep genoemd, draagt binnen de pilot SCTF zorg voor de throughputfase. De respondenten zijn erg trots op de werkgroepleden en het werk dat zij gezamenlijk verrichten. Zij zijn allen van mening dat de Fintell Alliance echt toegevoegde waarde heeft. Ook binnen de werkgroep heerst er tevredenheid. Er is sprake van onderling vertrouwen, zowel tussen publiek en privaat als privaat onderling, en de leden doen samen veel kennis op.

“Ik vind überhaupt de samenwerking goed hoor, in de hele taskforce, ook met de collega-banken. Dus de neuzen staan allemaal dezelfde kant op, zeker wel.”

Zij lopen ook tegen een aantal beperkingen aan, waarvan de belangrijkste het alleen bilateraal kunnen delen van analyses van de banken met de FIU is (nader beschreven in §5.1). Daarnaast kunnen er bij banken onderling moeilijkheden ontstaan als er afscheid genomen wordt van een klant.

*“Wij jagen klanten weg, en die springen over naar een andere bank.
En wat kunnen we daaraan doen?”*

Uiteraard heeft covid-19 ook gevolgen voor het werken in de Fintell Alliance. Hoewel men minder vlot met elkaar kan schakelen, doen de leden hun uiterste best om het werk uit te voeren zoals zij gewend zijn. Hun inspanningen worden erkend door de andere partners.

“In deze periode is het lastig om bij elkaar te komen. Dat vergt veel van de mensen daar (...) Ik ben daar heel trots op.”

Naast het werken op afstand, zijn er werkgroepleden die aangeven dat het ingewikkeld is om te schakelen tussen hun reguliere werk en het werk dat zij voor de Fintell Alliance doen.

“Wat een heel lastige combinatie is, is het combineren van het normale werk met de inspanningen die je voor Fintell Alliance levert. Als je het heel effectief zou willen doen, efficiënt, dan zou je eigenlijk een vast clubje moeten hebben.”

Ten slotte geeft een respondent buiten de Fintell Alliance het volgende aan:

“Ik wil meer aandacht voor de werkgroepleden. Er is heel veel aandacht voor allerlei andere mensen, maar de mensen in de arena, het bloed, zweet en tranen, die worstelen, die stoeien, die verdienen alle lof (...) Ik vind het echt belangrijk wat die mensen doen, en dat verdient echt meer aandacht.”

GAZO-principe

Het GAZO-principe, ‘geen actie zonder overleg’, houdt in dat “er waar mogelijk door Convenantpartners geen gebruik mag worden gemaakt van de ontvangen informatie zonder voorafgaand overleg met en toestemming van de Convenantpartner waarvan de Informatie oorspronkelijk afkomstig is.” (Convenant SCTF, 2019). Op de werkvloer blijkt dat deze afspraken moeilijk werkbaar zijn en tot veel administratieve last leiden.

“Taskforces zijn bedoeld om criminaliteit tegen te gaan en niet om administratieve last omhoog te brengen. Het is echt puur administratie en draagt niets bij aan het vangen van boeven of whatsoever.”

“Ik zie zo ook niet 1-2-3 de oplossing. Aan het begin heb ik al gezegd ‘als we ergens een forse discussie gaan krijgen, dan wordt het op dit stuk.’ Het belang van de bank om zo snel mogelijk van die klant af te komen versus een opsporingsbelang om toch iets met die klant op een andere manier te gaan doen. Dat blijft nog wel een punt van aandacht, denk ik.”

Daarnaast geeft een aantal respondenten aan dat het überhaupt ingewikkeld is om hier afspraken over te maken, gezien het feit dat de informatie al verstrekt is.

“De informatie is verstrekt, dus juridisch heb je geen poot om op te staan als zij er toch mee aan de gang gaan, terwijl jij liever hebt van niet. Dat is een hele belangrijke die we ook steeds mee moeten geven: let goed op – als jij een signaal indient, verstrek je informatie en daar mogen de banken wat mee doen als ze willen.”

“De buitenwereld moet vooral doen waarvoor ze bestaan en hun toezicht uitoefenen, en hun KYC uitoefenen als het de banken betreft. Daar moet je je als politie helemaal niet in mengen.”

De GAZO-werkwijze zal worden afgestemd met de TFTF-voorzitter, om te zorgen dat er uiteindelijk een uniforme werkwijze ontstaat die taskforcebreed gedeeld wordt.

4.2. Externe communicatie

Naast interne communicatie over resultaten, is het uiteraard ook mogelijk om de resultaten van de pilot SCTF extern te delen, bijvoorbeeld met externe partners of met de media. De gedachten hierover zijn uiteenlopend. Aan de ene kant zijn er partijen die dit zeer voorstaan. Bij een aantal andere partijen is dit in mindere mate het geval. Voornamelijk aan publieke zijde bestaat enige weerstand tegen het uitbreiden van informatie over de pilot SCTF richting de buitenwereld.

“Het doet onwijs veel goed voor mensen. Dus die terugkoppeling van wat de opbrengst is, daar mogen we wat mij betreft nog wat meer de grens opzoeken of we meer kunnen delen.”

“Meer extern communiceren betekent dat het over de grenzen heen ook z’n invloed kan hebben. En criminelen houden zich ook niet aan grenzen, dus let’s be smart.”

“Ik zou het graag meer zien. Ik erken wel dat dat voor de opsporing heel lastig is.”

Bovendien is het van belang om in de communicatie een eenduidige lijn te volgen waarin alle partijen zich gekend voelen. In de afgelopen tijd is het een aantal keer voorgekomen dat partijen zich onvoldoende herkennen in de boodschap die naar buiten wordt gebracht. Daarnaast dient dit te allen tijde als samenwerkingsconstruct gepresenteerd te worden, zonder dat één of meerdere partijen daarbij te veel op de voorgrond treden in verhouding tot de andere partijen.

“Ik merk dat bij mezelf op een gegeven moment wel wat irritatie ontstaat als je weer een bericht ziet en er wordt bijvoorbeeld niet eens vooraf gecommuniceerd dat er iets met de pers gedaan gaat worden. Dus dat iemand gewoon z’n eigen plan daarin trekt, kennelijk, wat eigenlijk tegen de afspraken is. Dus volgens mij kan dat überhaupt al niet, maar dan nog, zorg dat je het gezamenlijk als een succes presenteert, en niet alleen als een succes van jezelf (...) Ik heb het idee dat dat nu beter gaat.”

“Wat ik nog wel een ingewikkelde vind, is de communicatie rondom de pilot SCTF. Het lijkt dat de politie daar soms een beetje solistisch in optreedt.”

“De pilot SCTF is een succes omdat we er allemaal in geloven en allemaal onze bijdrage leveren. Dan is het van ons samen. Dat besef moet wel levend blijven. Want anders gaan irritaties toenemen (...) Ik denk dat het goed is om daar in de communicatie rekening mee te houden.”

4.3. Verhoudingen en belangen

In de SCTF-samenwerking zijn in totaal 10 partijen opgenomen, die onder de governance van het FEC vallen. Deze partijen zijn door hun diverse taakstellingen verschillend van karakter en daar horen uiteenlopende belangen en bepaalde verhoudingen bij. Dit gegeven wordt door de respondenten erkend en als logisch ervaren.

“Het is ook wel onderdeel van de lol. Want we zijn nu eenmaal verschillende organisaties met verschillende belangen, en het is echt uniek wat we doen.”

“Ik voel me heel erg vertrouwd en comfortabel in dit gezelschap, omdat ik er geloof in heb dat dit de manier is waarop we beter boeven vangen. Ja, misschien zijn de belangen soms verschillend, maar ik denk dat we samen sneller gaan.”

In de praktijk ontstaan echter wel eens wat strubbelingen en irritaties over de verhoudingen tussen de partners. Zo is de strafrechtelijke vervolging van een aantal banken een goed voorbeeld van de complexiteit van de samenwerking tussen publiek en privaat.

“Het staat haaks op vertrouwen en samenwerken, en dat is denk ik de grote discussie. Want hoe ga je met elkaar criminaliteit bestrijden als banken in de tussentijd ook zelf bestreden worden?”

“Het is lastig, want aan de ene kant beoordeelt een partij de andere, en aan de andere kant probeer je samen te werken om het beter te maken. Daardoor zit je wel in een bepaald spanningsveld, wat enerzijds goed is, en anderzijds er ook in resulteert dat je wat gereserveerder wordt.”

“Gaan wij voor publiek-private samenwerking en gaan wij vanuit vertrouwen dat doen en om elkaar beter te maken, of gaan wij terug naar waar we vandaan kwamen en zien wij poortwachters weer vanuit wantrouwen en als verdachten?”

Bij enkele partijen bestaat de zorg dat er bepaalde agenda's door elkaar lopen, maar dat daar onvoldoende zicht op is. Andere hebben juist het idee dat agenda's wel op tafel liggen en dat erover gesproken wordt. Tot slot zijn er partijen die denken dat bepaalde agenda's niet geopenbaard worden, maar dat dit niet per se problematisch is.

“Ik heb soms het idee dat er allerlei agenda's door elkaar lopen van verschillende partijen. Soms lijkt het alsof er een olifant in de kamer staat, die niet benoemd wordt. Ik ben er nog niet helemaal uit welke olifant het is. Ik heb soms het gevoel dat het de spanning is tussen de politieorganisatie aan de ene kant en de FIU aan de andere kant, en de banken die er een beetje tussen mengen.”

“Ik denk dat je nooit het achterste van de tong krijgt te zien. Interne afspraken zullen echt niet worden blootgelegd. We moeten ervan uitgaan dat iedereen hetzelfde doel heeft en dat wil nastreven en daar het belang van inziet.”

Veel respondenten spreken de wens uit dat de partijen vanuit hun eigen rol zouden moeten opereren en dat de grenzen tussen verschillende rollen en verhoudingen niet diffuus worden. Dit zou ook de doorontwikkeling ten goede komen.

“Je moet zoeken naar de manier om elkaar zo goed mogelijk te ondersteunen, zonder dat je elkaars werk gaat beïnvloeden en bepalen.”

“Blijf in je rol en heb begrip over de grenzen van je rol.”

“Mensen moeten volgens mij goed teruggaan in hun eigen positie als je wilt gaan doorontwikkelen (...) Op een gegeven moment wil je af van die strijd en posities, want dat zit de samenwerking nu nog in de weg.”

Daarnaast is het belangrijk om, naast wat partijen er voor zichzelf uit halen, gefocust te blijven op het gemeenschappelijke doel.

“Je hebt het echt niet begrepen in een samenwerkingsconstruct, als je er vooral in zit van ‘what’s in it for me?’. Natuurlijk zit dat erachter voor elke partij, maar dat ‘what’s in it for me?’ kan alleen maar iets betekenisvol voor jou betekenen in die gezamenlijkheid.”

4.3.1. FEC-governance

Zoals beschreven is de SCTF ondergebracht in het FEC. De ervaringen met het FEC zijn in de afgelopen pilotperiode wisselend geweest; dit zou mede komen door een meer proactieve houding van de FEC-eenheid ten opzichte van voorgaande jaren. Deze houding werd door een aantal partijen als te sturend en bureaucratisch ervaren. Dat hier spanning over ontstond, werd ook gevoeld aan de kant van de FEC-eenheid. Ten tijde van de evaluatie is dit echter al wat ‘gekalmeerd’ en de overgrote meerderheid van de partijen is dan ook zeer tevreden dat er voor FEC-governance gekozen is.

“Het is echt bureaucratie, het FEC, maar bureaucratie heeft vaak ook een doel. Bureaucratie vertraagt dingen heel vaak, en dat is aan de voorkant heel vervelend. Maar als iets eenmaal loopt, dan zorgt het er ook voor dat dingen niet zo heel snel aangepast kunnen worden omdat iemand er toevallig net een ander idee over heeft. Dus dan is het een waarborg van stabiliteit.”

“Er is veel voor te zeggen om het allemaal onder één dak te brengen. Het heeft ontegenzeggelijk voordelen, alleen moet je wel zorgen dat je de flexibiliteit en de sturing bij de business laat. Ik denk dat dat heel belangrijk is.”

Partijen geven aan dat de rol van het FEC idealiter facilitair is en niet zo zeer sturend.

“Ze moeten meer denken in het ‘faciliteren’ dan in het ‘beheren’. Dus zij moeten eigenlijk zorgen voor de juiste juridische kaders en daarvoor lobbyen.”

“Aan de ene kant is het goed dat het FEC professionaliseert, ik denk dat dat erg belangrijk is (...) Ze moeten facilitair blijven, en niet met een stok achter je aan gaan jagen. Want de experts en specialisten, die moeten het werk doen. En dat zijn toevallig de partijen die in het FEC zitten, maar dat is niet het FEC zelf.”

Een belangrijk aandachtspunt vanuit private zijde met betrekking tot het FEC is nog wel het volgende:

“Het FEC is vooral een publieke organisatie. Het is geen publiek-private organisatie, wij mogen aansluiten op een publieke organisatie. Dat is anders dan wanneer je het publiek-privaat organiseert (...) Dat zou een stap kunnen zijn.”

4.3.2. Verhouding pilot SCTF tot andere initiatieven

In de evaluatie is teruggeblikt op de manier waarop de pilot SCTF zich verhoudt tot andere initiatieven. Hieromtrent werd met name de Fintell Alliance genoemd. Voor een aantal partijen is het niet geheel duidelijk hoe de Fintell Alliance zich precies verhoudt tot de pilot SCTF.

“Ik denk dat we zoekende zijn geweest: wat is de Fintell Alliance, wat is de pilot SCTF en heeft de pilot SCTF wel een zelfstandige organisatie, een zelfstandige vorm? Wat mij betreft wel. Maar dat blijft soms nog een beetje diffuus, of wat ambigu. En dat levert volgens mij wat ingewikkeldheden op in de aansturing.”

“Wat ook wel relateert aan vertrouwen, is die enigszins hardnekkige onduidelijkheid over de afbakening tussen de pilot SCTF en de Fintell Alliance. Misschien hebben we gewoon ieder onze eigen feiten, dat kan tegenwoordig. Maar het zou toch mooi zijn als er een gezamenlijke understanding ontstaat hoe het nou zit, en wat het in de praktijk betekent.”

Ook is er gewaarschuwd voor het eventueel beconcurreren van elkaar.

“Ik denk dat je vooral moet kijken dat die dingen elkaar niet gaan beconcurreren. Dat is namelijk niet zo, en ik heb het idee dat dat het afgelopen jaar soms wel gedacht werd. Misschien dat het nu iets aan het afzwakken is.”

Verder wordt de Fintell Alliance door zowel de publieke als private partners als een heel wenselijk en effectief construct gezien.

MIT

Hoewel het niet behoorde tot de interviewvragen, kwam in een aantal interviews de vraag naar voren hoe het Multidisciplinair Interventie Team (MIT) zich mogelijk zal verhouden tot de SCTF. Men hoopt hierin op goede afstemming met bestaande initiatieven, waaronder de pilot SCTF, en dat er van deze initiatieven geleerd wordt. Daarnaast waarschuwt men ook hier voor mogelijke concurrentie.

5. Aandachtspunten & risico's

In de voorgaande hoofdstukken zijn al een aantal mogelijke risico's en/of aandachtspunten benoemd, waaronder verschillende agenda's en manieren waarop gecommuniceerd wordt. Daarnaast is de respondenten gevraagd of er risico's zijn die zij onderkend hebben in de afgelopen pilotperiode.

Vermeende traagheid

Allereerst is door een aantal respondenten aangekaart dat de input- en throughputfase relatief traag lijken te zijn. Zij vrezen dat dit demotiverend kan zijn voor de partij die het signaal inbrengt.

“Je moet de verwachtingen temperen bij de partijen die de signalen inbrengen: verwacht niet à la minute een reactie, sterker nog, misschien pas over een half jaar. Daarmee haal je echt een hoop enthousiasme weg en dan denken mensen ‘nou, laat maar zitten’ of ‘ik zoek wel een andere route.’ En dat is eigenlijk de potentiële doodsteek voor de pilot SCTF.”

Met betrekking tot de throughputfase benoemt men echter ook dat de doorlooptijd casusafhankelijk is en dat kwaliteit altijd boven kwantiteit dient te gaan. Ook de inputfase is juist gebaat bij zorgvuldigheid.

“Ligt natuurlijk ook helemaal aan de complexiteit, hè. Komen ze in een heel netwerk terecht wat ze uit willen rafelen, of blijft het bij één entiteit? Ja, het kost de tijd wat het moet kosten, dus daar heb ik geen moeite mee.”

“Ik vind juist de zorgvuldigheid die je betracht bij het verstrekken van informatie van belang. Dus dat er netjes gekeken wordt of er inderdaad een toegevoegde waarde is om informatie te verstrekken aan banken.”

“Als je het over goede, grote zaken hebt, dan heb je niet op dag 1 een fantastisch signaal, dat op dag 2 meteen bruikbaar is voor opsporing.”

Inbreng casussen

Of er uiteindelijk genoeg casuïstiek is voor de pilot SCTF, is een punt van twijfel voor veel respondenten. Het aantal behandelde casussen valt hen tegen. Er is minder zicht op niet-verdachte facilitators dan in het begin van de pilot SCTF gedacht en verkondigd werd. Zoals reeds benoemd in het hoofdstuk over de reikwijdte, is het complex om de juiste subjecten in beeld te krijgen en moet daar relatief veel energie op worden gezet. Dit dient in de toekomst op meer gestructureerde wijze plaats te vinden, idealiter met een vast groepje dat zich daaraan committeert.

“Dat is nu het grote manco van het project (...) Je zou eigenlijk gewoon een groepje mensen moeten hebben dat SCTF op het voorhoofd heeft en dat op zoek kan gaan naar goede zaken.”

“Waar ik m'n twijfels over heb, is de mate waarin er vraag naar is. Je moet niet proberen om de SCTF een succes te laten worden, nee, het bestaan ervan moet een succes zijn omdat er vraag naar is, omdat het aan een vraag voldoet.”

Naast zorgen over het tekort, bestaan er ook zorgen over de toekomst: mochten er meer casussen worden ingebracht, is er dan wel voldoende capaciteit om dit op te pakken binnen de Fintell Alliance? En kan de opsporing wel voldoen aan de opvolgverplichting als er heel veel output komt te liggen?

“Dus we moeten ons ook bewust zijn dat ook de gewone m.o.'s tot veel werk gaan leiden en ook tot veel output voor de politie. Elke informatie-uitwisseling is wel vrijwillig, maar niet vrijblijvend.”

“Dat vind ik nog wel een spannende. Want aan de ene kant vragen we aan de politiecollega’s ‘kom vooral met signalen.’ En aan de andere kant, ja, wat kan dan de werkgroep aan? Met een beetje pech hebben wij te veel casussen liggen.

Dan mag je hopen dat je niet aan je eigen succes ten onder gaat.”

Berusten

Naast bovenstaande risico’s hebben respondenten zich uitgesproken over het aandachtspunt dat men mogelijk te snel ‘berust’ in het huidige werkproces. Zij spreken expliciet de wens uit om door te ontwikkelen waar mogelijk, en de focus op de inhoud te houden in plaats van op de politiek rondom de pilot SCTF.

“Het belangrijkste is: we moeten voorkomen dat we nu achterover gaan leunen. Het is nog maar het begin van een succes. En ik denk dat dat de belangrijkste valkuil is.”

“Volgens mij wordt er meer óver de SCTF gesproken dat dat we effectieve uren beschikbaar krijgen om eraan te werken. Dan zie je al dat het gewoon een politiek verhaal wordt. Volgens mij moeten we dat vermijden, zorgen dat de focus echt op de inhoud ligt (...) Ik denk dat je je daar met elkaar op moet richten: hoe kunnen we het nog beter organiseren, nog beter vormgeven, nog efficiënter maken.”

5.1. Beperkingen

Naast risico’s zitten er bepaalde beperkingen aan dit samenwerkingsverband vast. De voornaamste beperking is dat de analyses van de banken niet multilateraal gedeeld mogen worden in de werkgroep met de FIU.

“Wetgevingstechnisch zitten er nog wel wat beperkingen. De eerste is natuurlijk het bilateraal delen, dat is echt een beperking. We richten ons nu op de Wwft, maar die Wwft is bedoeld om witwassen tegen te gaan en niet om het moeilijker te maken om witwassen tegen te gaan. Het maakt het werk onnodig moeilijk. Dus dat multilateraal delen, daar zou iets voor georganiseerd moeten worden.”

“Natuurlijk is het op zichzelf een heel goed begin om op deze manier criminele netwerken in kaart te brengen en de financiële geldstromen die daarmee gepaard gaan, maar wil je dat goed doen, dan zou je toch meer de ruimte moeten hebben om multilateraal te overleggen (...) Maar zouden zij echt het aanpakken van de criminaliteit serieus nemen zoals ze allemaal roepen, zouden ze ook deze stap echt moeten zetten.”

Daarnaast zou het in de toekomst beperkend kunnen zijn dat het toelaten van andere partijen een lange weg kent. Het zou mogelijk praktisch zijn om, afhankelijk van het karakter van een casus, bepaalde partijen al dan niet flexibel te kunnen laten aansluiten, aldus één van de respondenten.

“Wil je mensen of partijen laten toetreden tot de SCTF, dan moet dat nu via een SCTF-convenant en er moet een artikel 20 WPG-besluit genomen worden. Volgens mij moet je dat op een veel makkelijkere manier kunnen organiseren. En hoe dat juridisch kan, dat moeten we echt verkennen met elkaar.”

Tot slot ervaart men het als problematisch dat er momenteel weinig vaste capaciteit aan de pilot SCTF is gekoppeld. Zoals eerder beschreven in dit hoofdstuk kan een vaste groep helpen bij het structureren van het inputproces, maar ook op andere vlakken binnen de samenwerking.

“Als je het zo belangrijk vindt, waarom maak je er niet gewoon een kernteam van? Als er een vaste kern is, dan geef je wel aan dat dit iets is wat niet meer weggaat (...) Dan ben je een stuk minder kwetsbaar.”

*“Er is een goed idee, maar men vergeet altijd even de organisatie daarvoor in te richten
(...) Er wordt nagedacht over waarom een bepaald project een kans van
slagen zou hebben, maar een belangrijke schakel mist, en die zie ik nog steeds
misgaan: zet dan ook een projectgroep neer die daar fulltime mee bezig kan zijn.”*

*“Het proces aan de voorkant moet veel professioneler ingericht worden. Er is nu
een klein clubje dat een beetje suddert. Je moet er mensen zetten die niet
in deeltijd dat werk doen en de capaciteitskaart kunnen trekken.”*

6. Resultaten

Wat zijn de opbrengsten van de pilot Serious Crime Taskforce? Dit is een vraag waar elke partij nieuwsgierig naar is en waar sommige respondenten voorlopig onvoldoende beeld bij hebben. In dit hoofdstuk wordt eerst geschetst hoe men terugkijkt op de initiële verwachtingen. Vervolgens wordt gereflecteerd op de vraag of de pilot succesvol is. Ten slotte zijn de kwantitatieve resultaten opgenomen in een tabel.

6.1. Verwachtingen

Zoals benoemd in de halfjaarlijkse evaluatie, waren de verwachtingen van de pilot SCTF hooggespannen. Men meent dat deze verwachtingen niet geheel zijn waargemaakt. Dit komt mede door het tegenvallende aantal casussen en door het zoeken naar de juiste werkvorm.

“Het eerste jaar zijn we op een of andere manier toch zoekende geweest. En dat heeft me ook wel verbaasd (...) Pas sinds kort begint het te komen, qua inbreng van cases en bekendheid (...) Ik denk dat we daar echt nog een hele grote groei in kunnen doormaken.”

“Het is zo op mij overgekomen van: het loopt ons over de schoenen, we hebben signalen zat. Ja, dat valt in de praktijk toch wat tegen (...) Het is de verwachting die je van tevoren hebt van een bepaald stukje gereedschap. Ja, ja, de hamer ligt goed in de hand, hij tikt ook goed, alleen niet zo vaak en snel als we misschien gewenst hadden. Daar kunnen we aan werken.”

Ondanks het gegeven dat de resultaten minder zijn dan men verwachtte, benoemt nog steeds hoge verwachtingen te hebben van de pilot SCTF.

“Ik ben ervan overtuigd dat er grote boeven zijn die we met dit instrument kunnen pakken. Dus ik ben daardoor niet pessimistisch over het hele instrument (...) Sterker nog, ik geloof hier echt in. Ik denk echt dat dit in potentie een supermooi iets is, waar we ook echt mee door moeten gaan.”

Tot slot wordt nog erkend dat deze verwachtingen niet voor alle partijen gelijk zullen zijn. Daar zou idealiter meer over gesproken moeten worden.

“Dat de verwachtingen niet gelijk zijn, vind ik prima, en dat is ook logisch. Ik zou het gek vinden als dat niet zo is. Maar het gesprek daarover, dat hoor of zie ik niet.”

6.2. Succesvol?

Ten tijde van de interviews was de resterende pilotduur 6 maanden. Daarom is het voor de meeste respondenten moeilijk om zich met zekerheid uit te spreken over de vraag of de pilot al dan niet succesvol is geweest. Zoals beschreven is de hoeveelheid casuïstiek in ieder geval tegengevallen en moeten de resultaten op meer gestructureerde wijze gedeeld worden, omdat er nu onvoldoende zicht op is. Toch is er ook teruggeblikt op een aantal succesvolle resultaten.

Een respondent spreekt uit dat de pilot in ieder geval effectief is omdat het een leerzaam proces is (geweest), en pilots zijn er onder andere voor bedoeld om van en met elkaar te leren. In gezamenlijkheid hebben de partners naar manieren gezocht om de samenwerking te verbeteren en kennis met elkaar te delen.

“Ik vind het nu, als ik heel eerlijk ben, gedeeltelijk al een succes. En waarom ik het gedeeltelijk al een succes vind, is omdat ik zie dat de kennisdocumenten die eruit komen, dat die echt toegevoegde waarde hebben voor de financiële instellingen alsmede de opsporing, dat die meer inzicht hebben gekregen in wat er speelt bij financiële instellingen en daardoor ook makkelijker tot opsporingsresultaten kunnen komen.”

“Los van alle perikelen, los van corona, zijn we er nog. En hebben we ook resultaten geboekt. En het potentieel is nog groot. En de legitimiteit om met elkaar samen te werken op dit thema is alleen maar gegroeid.”

“Veel gemelde transacties, veel rapportages naar de opsporing die enthousiast ontvangen zijn. Het heeft geleid tot aanhoudingen en zicht op crimineel vermogen, kortom: concrete successen.”

“Dus wat is heel succesvol: we hebben in het Wwft-domein bewezen dat samenwerking tussen de banken en FIU fantastische resultaten oplevert, en de verbinding met de opsporing is cruciaal.”

“Waar ik meer grip op zou willen krijgen, is wat voor inzichten het de banken heeft gebracht (...) Het moet een win-winsituatie zijn. Als de banken er niks uit halen, is dat echt een gemiste kans.”

Alle respondenten geven aan dat het rendement hoger had kunnen zijn; dit is met name zichtbaar in de vertraging aan de inputkant in het eerste pilotjaar. Ook gesprekken, waaronder die op de werkstromen, hebben voor vertraging gezorgd, evenals het gebrek aan vaste capaciteit op onderdelen in de keten.

“Had het rendement hoger gekund in de afgelopen tijd?”

“Ja. Oud voorbeeld: dat geëmmer over wel of niet fenomeengericht. Laten we er niet zo lang over doen voordat we wat gaan doen.”

“Misschien komt het ook doordat mensen dit ‘erbij’ doen. Als je primaire taak het leiden van een opsporingsteam is of het runnen van een afdeling, dan is dat hetgeen wat men het meest belangrijk vindt, en dan doet men dit erbij.”

“En het aantal successen dat behaald is: volgens mij mag dat wel meer zijn, maar dan ga je meer naar het kwantitatieve kijken in plaats van het kwalitatieve. Als je kijkt naar het kwalitatieve wat opgeleverd is, denk ik dat het echt wel een succes nu al is.”

6.3. Kwantitatieve resultaten

Ingebrachte signalen			Aantal VT's	Intelligencerapportages
2019	2020	2021	351 tot dusver	11
2	3	3	Indirect: 2.800	

De pilot SCTF is operationeel van start gegaan in augustus 2019. In 2019 zijn er door de opsporing twee signalen ingebracht. In 2020 zijn er drie signalen ingebracht, waarvan één risicogerichte casus. Deze casus heeft de aanleiding gevormd voor een Fintell Alliance-onderzoek naar ondergronds bankieren en heeft daarmee indirect geleid tot 2.800 verdachte transacties. In 2021 zijn er tot dusver (april 2021) drie signalen in behandeling genomen. Tot op heden hebben de ingebrachte SCTF-signalen tot 351 verdachte transacties geleid en in totaal zijn door de Fintell Alliance elf intelligencerapportages opgeleverd ten behoeve van de opsporing. Deze rapportages hebben de volgende resultaten ten gevolge:

- Het starten van onderzoeken
- Bijdragen aan lopende onderzoeken
- Signalen van niet-melders
- Bijdragen aan het intelligencebeeld van de opsporing

Nota bene

Een aantal van bovenstaande casussen is momenteel nog in behandeling bij de Fintell Alliance. Als gevolg hiervan zal het aantal verdachte transacties op de ingebrachte casussen nog hoger uitvallen. Ook wordt bij een aantal casussen nog afgestemd over een passende interventiestrategie. Deze resultaten zijn derhalve niet uitputtend. In principe wordt elke intelligencerapportage operationeel opgevolgd. Deze afspraak is gemaakt door de SCTF met de inbrengende organisatieonderdelen.

7. Toekomstvisie

De vraag rest hoe de betrokken partijen denken over de toekomst van de pilot SCTF. Vinden zij de samenwerking onvoldoende opleveren en dient deze na juni te eindigen, willen ze de pilot verlengen of zou de pilot SCTF geïstitutionaliseerd moeten worden? En mocht de pilot verduurzaamd worden, zijn er dan onderdelen die anders ingericht dienen te worden en kan er mogelijk uitgebreid worden?

7.1. Toegevoegde waarde

Er zijn verschillende manieren om naar toegevoegde waarde te kijken. Richt iemand zich op de kwantitatieve of juist meer op de kwalitatieve uitkomsten? Deze diverse zienswijzen komen duidelijk naar voren in de interviews. De meeste respondenten zien wel toegevoegde waarde in de pilot SCTF. Er zijn echter ook een aantal partijen die het lastig vinden om een uitspraak te doen over de toegevoegde waarde, omdat zij thans nog onvoldoende zicht hebben op resultaat.

“De belangrijkste toegevoegde waarde is dat publieke en private partijen op dit thema elkaar vinden. En het gaat nog niet eens zozeer over kwantitatieve resultaten. (...) In het grotere plaatje is het vooral de toegevoegde waarde van elkaar makkelijker vinden en beter begrijpen, en dat gaat op termijn tot veel grotere successen leiden. Dus het is een soort pionierswerk.”

“Ik vind het heel belangrijk dat de opsporing zich echt geëngageerd heeft om met goede signalen te komen en daar ook wat mee te doen. Ik denk dat dat een heel goede ontwikkeling is waarvan ik zeg dat we daar mee door moeten gaan.”

“Lastig, omdat ik niet zo goed zicht heb op de resultaten. Samenwerking tussen opsporing en private partijen is niet per se gebruikelijk. Dat dat op deze manier kan, of dat momenteel wordt uitgezocht of dat werkt, dat is op zich al een meerwaarde.”

De samenwerking moet uiteindelijk uiteraard óók tot gedegen kwantitatieve resultaten leiden. Hoewel de ene respondent aangeeft dat de vraag er initieel dient te zijn, is een andere respondent van mening dat de vraag ook ‘gekweekt’ kan worden. Dit heeft te maken met het financieel leren insteken van onderzoeken.

“Het moet dan ook wel tot resultaten leiden, het moet tot signalen leiden, want dat betekent dat er vraag is. Vraag en aanbod. Als er geen vraag is, dan is er ook geen oplossing nodig. Is er wel vraag en is de SCTF voor die vraag een oplossing, dan biedt de SCTF meerwaarde.”

“Die behoefte, dat is ook een mentaal iets hoor, wat bij de mensen tussen de oren moet komen. Zeker bij opsporing Nederland kijkt men niet zo snel naar financiële mogelijkheden en kansen die daarin liggen. Dus die behoefte kun je ook kweken, en daar doen we natuurlijk met z’n allen ons best voor.”

Hoewel de potentie van de pilot SCTF nog niet volledig benut lijkt te worden, gelooft men wel in de manier waarop het construct is opgezet en waar de focus op gericht is.

“Pak een kopstuk en er popt weer een nieuw kopstuk op. Dat leren alle analyses van politie en RIEC’s ons. En alle onderzoeken leren ons dat. Natuurlijk moeten we kopstukken pakken, maar pak de een en de ander komt weer. Daar verander je geen bal mee. Maar leg een financieel netwerk bloot, pak de facilitators, pak die scharnier-punten tussen onderwereld en bovenwereld en focus je daarop. En dan raken ze in de war. Dan kan je echt netwerken ontwrachten. Dus de potentie is fantastisch.”

“Dit is CDD 3.0.”

“Follow the money. Dat is de enige manier om dergelijke netwerken bloot te kunnen leggen, maar ook je eigen achterban te versterken met kennis.”

7.2. Gedachten over verduurzaming

Net als bij de vraag ‘is de pilot SCTF succesvol?’, vinden veel partners het lastig om zich ten tijde van het interview al uit te spreken over het mogelijk verlengen van de pilot of het structureel inrichten daarvan. Men beseft dat het tijd nodig heeft om het werkproces geheel tot wasdom te laten komen.

“Ik denk dat we de afgelopen 1,5 jaar hebben gezien dat succes gewoon tijd nodig heeft. Wat mij betreft gunnen we het nog iets meer tijd, om ook echt verder te bouwen aan die successen.”

Wel geloven zij in het concept van de pilot SCTF en denken ze dat dit de toekomst is in de aanpak van financiële criminaliteit. Uiteindelijk zal aan het einde van de pilot moeten worden vastgesteld of de inspanningen opwegen tegen de resultaten, en op wat voor manier de pilot SCTF wordt voortgezet, mocht daartoe besloten worden.

“Om van pilot tot product te komen, om het zo maar te zeggen, moet wel de toegevoegde waarde duidelijk zijn. En het staat of valt natuurlijk met of we dat aan kunnen tonen. En dat moet zo kwantitatief mogelijk.”

“Ik denk dat we genoeg blokjes hebben neergezet om te zien wat het gebouw is. Ik denk zelfs dat het dak erop zit en dat het waterdicht is, en dat je moet bepalen waar de stopcontacten komen op het moment dat je het echt gaat institutionaliseren.”

“Ik denk echt dat dit de toekomst is en dat je hier verder mee zou moeten gaan, want uiteindelijk heb je elkaar nodig om beter te worden. En als je tegen elkaar werkt, dan werk je alleen maar meer criminaliteit in de hand. En uiteindelijk doe je het toch omdat je de BV Nederland veiliger en beter wilt maken. Ik denk dat dat heel belangrijk is.”

“Wil je de criminaliteit echt goed aanpakken, dan denk ik dat je niet anders kan dan hiermee doorgaan.”

“Ik denk dat in potentie iedereen dit wil. We moeten meer samenwerken, meer publiek-privaat samenwerken, we moeten informatiedeling makkelijker maken binnen de kaders die er zijn. Daar past dit helemaal in, dus in potentie is de pilot SCTF wat iedereen wil, en ook dus het voortzetten van de pilot of dat structureel maken. Maar om te zeggen of het structureel ingericht moet worden, daarvoor moet echt duidelijker worden wat het nou daadwerkelijk oplevert. Ook afgezet tegen wat je erin stopt hè, want het kan best iets opleveren, maar als het aan de andere kant zoveel moeite kost om dat eruit te persen, dan moet je je afvragen of dat de goede manier is.”

7.3. Uitbreiding partners

Aan private zijde heeft zich reeds een nieuwe samenwerkingspartner aangediend, namelijk Knab. Daarmee is binnen de FEC-Raad ingestemd en formaliteiten rondom het toetreden van Knab worden momenteel afgerond. Het is goed denkbaar dat er binnen de pilot of mogelijk in de toekomst, mocht de pilot verlengd of geïstitutionaliseerd worden, nog meer partners toetreden tot de SCTF. Dit zou zowel aan publieke als aan private zijde kunnen zijn. Men benoemt dat het in alle gevallen belangrijk is om na te gaan wat de motivatie van een partij is om deel te nemen en welke toegevoegde waarde deze partij te bieden heeft. Bovendien is het van belang te beoordelen welke cultuur een bepaalde partij met zich meebrengt.

“Ik denk dat we heel goed moeten kijken wat je binnenhaalt qua cultuur. Wat voor mensen haal je binnen, en kan je daarmee ook een team bouwen dat kan en wil innoveren?”

“Er moet goed gekeken worden naar de toegevoegde waarde van nieuwe partners. Gaan ze daadwerkelijk wat opleveren voor de SCTF? (...) Ik denk dat je er pas aan toe bent om nieuwe partners toe te laten als het structureel goed draait. Dat is denk ik een voorwaarde.”

“Je zou wel van tevoren heel goed moeten definiëren: wat is het doel om het verder uit te breiden? Als het doel is, omdat ze erbij hangen en anders die informatie niet krijgen... Dat zou wat mij betreft nooit het doel moeten zijn. Wat mij betreft zou het doel moeten zijn: waarvoor staat de SCTF opgesteld, en wordt de SCTF er beter door als die partijen aanhaken? Dan zou ik zeggen: per direct aan laten haken.”

“We hebben nog 27 andere meldergroepen. De hele trustsector, of het notariaat, of de advocatuur, neem de hele moneytransferbedrijven, die betaaldienstverleners, dat zijn ook net zo goed belangrijke poortwachters voor ons financiële stelsel. Die kunnen heel belangrijk zijn voor de doelstelling van de georganiseerde criminaliteit.”

Respondenten geven aan dat het wenselijk zou zijn als in de pilot SCTF dezelfde partners aangesloten zijn als in de TFTF. Verder verwachten de meesten dat uitbreidingsmogelijkheden voornamelijk aan private zijde liggen.

“Hoe meer, hoe moeilijker. En hoe leuker (...) Van overheidswege zie ik nog niet zo snel andere partners voor me. Het zit vooral aan de private kant.”

“Je zou pas aan uitbreiding van de publieke partners moeten denken op het moment dat je ook verwacht dat er meer en goede input uit kan komen. Mijn hoop is nog steeds erg op politie en FIOD in het aanbrengen van de juiste signalen. En uiteindelijk gaan dingen tot strafrechtelijke interventies leiden en dan zijn dit prima partijen die je aan tafel hebt.”

Tot slot komt aan de orde dat SCTF-deelname altijd vrijwillig dient te zijn.

“Dat is wel een klein zorgpuntje dat ik af en toe tussen de lijnen door proef: dat publiek-private samenwerking, ook door de toezichthouder, als dé manier wordt gezien om je poortwachtersfunctie goed te kunnen vervullen (...) Ik zoek ook wel dat er een intrinsieke motivatie is om deel te nemen. Ik zou ervoor willen waken dat het geen verplichting wordt voor bepaalde partijen om hieraan deel te nemen, want dat zou geen goede reden zijn.”

8. Conclusies & aanbevelingen

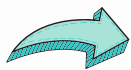
De Fintell Alliance heeft een enorme toegevoegde waarde. Ondanks de coronamaatregelen maken de medewerkers er het beste van en leveren zij kwalitatief zeer goede producten op ten behoeve van de opsporing.

Stel bankmedewerkers voldoende in de gelegenheid om kennisdocumenten te schrijven en te delen binnen de organisaties

Verken mogelijkheden met betrekking tot werken op achtereenvolgende dagen en een permanente bezetting in de werkgroep. Dit geeft de bankmedewerkers meer tijd om onderzoek te doen en zo ondervinden zij geen 'last' van regulier werk dat ertussendoor komt. Houd hierbij rekening met de verschillen in werkdruk tussen de banken.

Kom samen met de TFTF tot werkbare GAZO-afspraken.

Er bestaan zorgen over de hoeveelheid geschikte subjecten en daarmee ook over de resultaten die te behalen zijn.

Men vreest dat vermeende 'traagheid' van het werkproces kan leiden tot demotivatie onder inbrengers vanuit de opsporing.

Opsporing (FIOD en politie) dient samen met het OM in beraad te gaan over de beschikbare subjecten en de vraag of de huidige reikwijdte voldoende signalen oplevert.

Zorg voor gedegen verwachtingsmanagement bij inbrengers van signalen.

Na strubbelingen in de samenwerking door discussies rondom de werkstromen, de FEC-governance en de verhouding tussen de pilot SCTF en andere initiatieven, lijkt de rust in de samenwerking te zijn wedergekeerd.

Bij tijd en wijle bestaat aan private zijde het idee dat de publieke zijde een dominantere rol inneemt.

De pilot SCTF is niet gebaat bij de digitale overleggen die het gevolg zijn van covid-19.

Houd elkaar op de hoogte, voor zover mogelijk en gepast, van ontwikkelingen binnen de eigen organisatie die mogelijk invloed hebben op de pilot SCTF. Een open manier van communiceren draagt bij aan het vertrouwen tussen de partners.

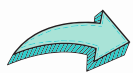
Verken de mogelijkheden tot fysiek bijeenkomen, met inachtneming van de coronamaatregelen. Bilateraal zou dit gemakkelijker kunnen dan in groepsverband.

Houd voor ogen dat dit een publiek-privaat samenwerkingsverband is waarin elke partner gelijkwaardig is en waarin iedereen bijdraagt aan de gemeenschappelijke doelen.

Hoewel de belangen van de betrokken organisaties kunnen verschillen, is het belangrijk om de focus op de gemeenschappelijke doelen te houden.

Zorg voor duidelijkheid wanneer er vragen bestaan over de verhouding tussen Fintell Alliance en de pilot SCTF. Bespreek de ideeën die men heeft over het MIT en zoek indien gewenst de verbinding.

De klankbordgroep heeft niet voor iedereen precies dezelfde toegevoegde waarde. Waar de een zich er vertrouwd in voelt, is het voor de ander vrij formeel. Daarnaast meent een aantal respondenten dat het overlapt met het CPO.

Verken in een overleg met alle partners of het wenselijk is om met de klankbordgroep door te gaan. Mocht het overleg blijvend zijn, verken dan ook mogelijkheden tot het structureel laten aansluiten van de TFTF.

Er zijn uiteenlopende gedachten over het extern communiceren van SCTF-resultaten. De ene partij ziet dit meer zitten dan de andere. Sommige partijen zijn niet genoeg betrokken in de communicatielij.

Bereik overeenstemming over wat wel en niet gedeeld kan worden. Volg de juiste lijn: het FEC-communicatieplatform.

Er is een wens om door te ontwikkelen en waar mogelijk het proces te finetunen.

Laat dit punt hoog op de agenda staan en houd hierbij de focus op de inhoud.

Er zijn veel ideeën over het uitbreiden van het aantal samenwerkingspartners. Dit betreft met name nieuwe partners aan private zijde. Hierbij moet goed gekeken worden naar de toegevoegde waarde die een partij kan hebben voor de SCTF.

Verken de mogelijkheden rondom het flexibel laten aansluiten van bepaalde partners, afhankelijk van de casus die behandeld wordt.

De hooggespannen verwachtingen zijn niet (volledig) waargemaakt; desondanks zijn de verwachtingen nog hoog.

Om de pilot succesvol te noemen, lijkt ten tijde van de interviews voor veel respondenten te voorbarig.

Alle respondenten menen dat het rendement hoger had kunnen zijn. Toch zijn er ook succeselementen te herkennen: er zijn concrete resultaten geboekt, de samenwerking is gegroeid en men doet veel kennis op.

Er dient betere interne communicatie gevoerd te worden over resultaten die binnen de pilot SCTF behaald zijn en worden.

Met deze evaluatie als leidraad, nemen de partners in de FEC-Raad van 24 juni a.s. het besluit over de mogelijke bestendinging van de pilot SCTF. Daarbij lijkt het eerder een vraag te zijn wanneer dan of er verduurzaamd dient te worden.

Bijlage 1: vragenlijst

Bedankt dat u mee wilt doen aan de kwalitatieve eindevaluatie. Omwille van een nauwkeurige verwerking van de data, zal ik een opname maken van het interview. Het interview wordt uitgewerkt en zal na het codeerproces worden verwijderd. De data wordt enkel op geanonimiseerde wijze gebruikt in het uiteindelijke rapport.

Dit interview is semigestructureerd, wat betekent dat ik met een vragenlijst werk maar dat er ook ruimte is voor eigen inbreng indien dit gewenst is. Voelt u zich daarnaast altijd vrij om een vraag niet te beantwoorden.

1. Als u de afgelopen pilotperiode in maximaal vier trefwoorden zou omschrijven, welke zijn dit dan?
2. Terugkijkend op de afgelopen pilotperiode, wat zijn dan uw gedachten over de toegevoegde waarde van de pilot SCTF? Voegt deze samenwerking iets toe en zo ja, in welke zin? Zo nee, waarom niet?
3. Hoe vindt u dat er gecommuniceerd wordt binnen de diverse gremia? Hoe vindt u de communicatie tussen partners? Interne en externe communicatie?
4. Wat zijn uw gedachten over het verloop van de samenwerking? Heeft u (nog) vertrouwen in het samenwerkingsverband? Waarom wel/niet?
5. Vindt u dat er voldoende geëvalueerd is? Vindt u dat er (on)voldoende gebeurd is met de inzichten uit de halfjaarlijkse evaluatie?
6. Zitten er nog bepaalde aandachtspunten of risico's aan dit samenwerkingsverband vast? Zijn de eventuele risico's in de afgelopen pilotperiode voldoende onderkend? Is er genoeg aan gedaan om de risico's te vermijden?

7. Wat zijn uw gedachten over de reikwijdte, de focus, van de pilot SCTF?
8. Hoe vindt u dat er gestuurd wordt op de pilot SCTF? Wat vindt u van de FEC-governance?
9. Kijkend naar de afgelopen periode, wat zijn dan uw gedachten over de doorlooptijd (aantal behandelde casussen)?
10. Indien de pilot een vast karakter krijgt, wilt u dan dat uw organisatie onderdeel blijft uitmaken van de pilot SCTF? Waarom wel/niet? Zo niet, wat is hiervoor nodig?
11. Vindt u dat de pilot SCTF een structurele inrichting dient te krijgen? Wat zijn uw gedachten over het uitbreiden van het aantal partners? Heeft u gedachten over zaken die u echt anders ingericht zou willen zien?
12. Hoe kijkt u terug op de resultaten van de pilot SCTF? Zal de pilot succesvol afgerond worden naar uw idee? Waarom wel/niet? Denkt u dat het rendement van de SCTF als publiek–privaat samenwerkingsverband in potentie hoger kan?
13. Ten slotte een reflectievraag: hoe ziet u uw eigen rol in dit samenwerkingsverband?